

Tohoročná 14. medzinárodná konferencia FORUM 2000 mala tému o problémoch architektúry, urbanizmu a osídlenia **Svet, v ktorom chceme žiť**. Nešlo len o účasť architektov a užšie profesonálne problémy, ale o architektúru v širších spoločenských a odborných súvislostiach. Tomu odpovedala aj účasť vyzvaných cca 85 rečníkov či diskutérov a približne 3000 účastníkov, okrem architektov aj filozófov, mysliteľov, vedcov, politikov, novinárov, ekonómov, enviromentalistov, podnikateľov aj ďalších profesií, občianskych spoločností a vôbec múdrych ľudí z celého sveta, ktorí chcú a majú čo povedať k problémom architektúry, prostredia pre život ľudí. Nemusím ani zdôrazňovať či vyzdvihovať tú osvietenú myšlienku usporiadania takejto konferencie, ale aj vynikajúcu príležitosť a hlboký zmysel stretnutia, dialógu, výmeny názorov medzi odborníkmi ale aj vypočutie si názorov takýchto ľudí okolo spoločného spájajúceho záujmového okruhu problémov.

Začalo sa to oficiálnym zahájením v nedeľu 10. októbra večer v odsvätenom kostole sv. Anny Na križovatke v pražskom Starom Meste a pokračovalo v pondelok a utorok celodennými pracovnými rokovaniami v paláci Žofín na Slovanskom ostrove (pri Národnom divadle a Máneše), ale aj v pracovných tematických skupinách – paneloch v blízkom Goetheho inštitúte, Akadémii vied a Francúzskom inštitúte.

Bývalý československý prezident **Václav Havel**, požívajúci stále mimoriadne vysokú autoritu nielen na konferencii a v Čechách ale i na celom svete, pripomenul vážne problémy s ľudskými sídlami, predmestiami chudobných slumov, sídlami po zemetraseniach a povodniach, ale aj o u nás známych mestách s obrovskými vnútromestskými problémami, mestách obkolesených s náhodilo rozhodnými skladmi a skládkami všetkého možného, priemyslovými zónami bez priemyslu, plechovými super a hypermarketmi, predajňami nábytku, aut a benzínovými pumpami, parkoviskami, osamelými skupinami rodinných domov alebo samostatným možno aj pekným domom trčiacim ako známy kôl v plote, bez akýchkoľvek súvislostí a ďaleko od všetkého. V medzipriestore, medzi tým všetkým kusy plôch ktoré nie sú ničím, možno rezervou pre ďalší neporiadok.

To, čo bolo donedávna zrozumiteľným mestom, stráca svoje hranice a stáva sa vencom čohosi, čo asi ani nik nevie pomenovať. Jednoducho dakto tu trvalo dovoľuje, aby mestá nekontrolovane likvidovali okolitú krajinu, prírodu a ostatné.

V Európskej únii žije v súčasnosti približne 85% všetkej populácie v mestách a na našej Zemi niečo viac ako 50%. A to procento sa stále zvyšuje.

Myslím, že to bol sociológ z Veľkej Británie poľského pôvodu **Zygmund Bauman**, ktorý v rozprave poukázal na enviromentalistov ktorí riešia zachraňovanie ľadových kryh v severných moriach, spreje a iné. Majú pravdu, ale zachraňovať mesto pre život ľudí sa javí byť asi dôležitejším. Ja som zasa nezaznamenal od nich popri známych sprejoch doposiaľ ani poukázanie na vplyvy sopečných činností v Indonézii a inde na svete na čistotu zemskej atmosféry, globálne otepľovanie a charakter počasia na zemeguli.

Výborný príspevok o európskej civilizácii a súvislostiach s architektúrou predniesol filozóf a politológ **Roger Scruton** z Veľkej Británie. Fínsky architekt **Juhani Pallasmaa** sa zasa vo svojom vystúpení zapodieval identitou v architektúre. Holandský architekt **Willem Jan Neutelings** sa ho v diskusii spýtal ako to bolo s tou identitou pri výstavbe parížskej Eifelovej veže a jej úplnom odmietnutí, ktorá však je po dlhom čase už dnes zasa neodmysliteľným symbolom Paríža. Japonský architekt **Fumihiko Maki** sa zamýšľal o kráse v architektúre, ktorá je veľmi rôzne vnímaná a posúdi či objektívne zhodnotí ju spoločnosť, aj odborná, až po dlhšom čase. Mali by sme skôr hodnotiť a hovoriť, podľa Makiho o potešení ktoré prináša architektúra,

čo sa zdá byť prijateľnejšie. Povedal, že priestorová kvalita je to, čo je dôležité aj z hľadiska budúcnosti architektúry.

Vrátim sa ešte k holandskému architektovi **Neutelingsovi**, ktorý si zaspomínal na rozhovory s pražskými architektmi na začiatku deväťdesiatych rokov, teda krátko po zmene politicko-ekonomického systému u nás, ktorí sa ponosovali na ťažkosti s riešením architektonických problémov v akomsi súkromnom bytovom dome. Povedal im, že u nich v Holandsku by dom jednoducho vyvlastnili a poštátnili. Predsa hodinky alebo spodné prádlo aj stolička v kuchyni je výsostne súkromnou vlastníckou záležitosťou, ale dom, architektúra má okrem súkromného vlastníctva aj mimoriadne dôležité spoločenské súvislosti k susedným domom, k ulici, k mestu. Ak to súkromný vlastník nechce rešpektovať, tak mu to u nich v Holandsku poštátnia. Na to sa pražskí kolegovia architekti vraj prekvapili až zhrozili, lebo že u nás sme krátko pred týmto stretnutím či rozhovorom zrušili zákon o možnosti poštátnenia.

Gábor Domszky bol dlhých dvadsať rokov neustále volený za primátora Budapešti. Na konferenci hovoril o zabezpečení čistoty vôd Dunaja v ich meste, na čom sa sám podieľal a cíti sa byť na to hrdý. **Peter Eigen** z Nemecka pracoval 25 rokov v Svetovej banke, zastáva funkciu predsedu Transparency International, hovoril o svojich skúsenostiach s korupciou, o dôležitosti mimovládnych organizácií v rokovaní s vládou v štáte, ale aj o dôležitosti štátu v zasahovaní do ekonomiky v zostavovaní rozpočtu a riešení takých dôležitých ekonomických problémov v štáte, ktoré nemôže zabezpečovať trhové hospodárstvo ani súkromné firmy.

V stručnej informácii hádam toľko. Dalo by sa samozrejme o každom spomenutom príspevku hovoriť oveľa viac a zaslúžil by si to. Alebo aj o ďalších ako napríklad o referáte profesora urbanizmu **Richarda Burdetta** z Londýna, architekta z praxe **Eliu Zenghelisa**, riaditeľa múzea z Londýna **Deyana Sudjica**, sociológa a profesora **Jiřího Musila** z Prahy, na ktorého si pamätáme pred časom z rokovania BLOKU, ale aj dávnejšie ešte pred jeho emigráciou do Švajčiarska z VÚVA v Brne. Dalo by sa hovoriť o referáte belgického filozófa a historika umenia **Lievena De Cautera**, aj **Fareeda Zakariu**, šéfredaktora Newsweek International z USA ale aj o veľa ďalších vystúpeniach, príspevkoch. Alebo zaujímavé by bolo aj hovoriť o posledných výsledkoch vedy a techniky, zameraní vývoja a výroby vo svete do budúcich rokov, ktoré budú – ako sa ukazuje, radikálne meniť materiálú základňu, technológie, ale aj architektúru, spôsoby života ľudí a teda aj svet v ktorom budú ľudia žiť.

Možno, keby bol o to záujem, dakedy inokedy.

Marián M a r c i n k a

Uverejnené v časopise FÓRUM ARCHITEKTÚRY,
číslo 11 / november 2010

VÁCLAV HAVEL k problému světa, v akom by sme chceli žiť

Nadväzujem na informáciu z novembra minulého roka o priebehu 14. konferencie FÓRUM 2000 o problémoch architektúry a urbanizácie, ktorá sa konala v prvej polovici októbra v pražskom Žofíne, Goetheho inštitúte, Francúzskom inštitúte a Akadémii vied. Stretlo sa na nej asi 3000 účastníkov z celého sveta – mnoho súčasných špičkových architektov, vedcov, filozofov, mysliteľov, politológov, ekonómov, ekológov, novinárov a vôbec veľa múdrych ľudí, ktorí chcú a majú čo povedať k architektúre, mestám, krajine a urbanizácii. Úvodné slová na slávnostnom otvorení konferencie predniesol bývalý prezident ČSR a ČR Václav Havel, majúci stále vysoký spoločenský, morálny a medzinárodný kredit. Celé plénum účastníkov ho privítalo euforickým potleskom. Uverejňujeme prejav Václava Havla.

MARIÁN MARCINKA

Dámy a pánové, vážení priatelia,

srdečne vás všetky vítam na letošnej konferencii Fora 2000 a pevne verím, že čas, ktorý tu strávite, nebudete považovať za ztratený.

Vím sice o bezpočtu vážnejších problémů s lidskými sídlami na této planetě – od chudinských slumů lemujících asijské či jihoamerické megapole až po města po zemětřeseních a povodních – začnu však dovolíte-li, trochu osobně: když jsem před mnoha lety jel autem z Prahy do naší venkovské chalupy ve východních Čechách, trvala cesta z centra města k tabuli, která označovala jeho konec, přibližně patnáct minut. Pak byly louky, lesy, pole a vesnice. Dnes jedu z Prahy toutéž cestou dobrých čtyřicet minut i déle, aniž někde poznám, jestli jsem město už opustil nebo nikoliv. To, co bylo donedávna jasně srozumitelným městem, ztrácí dnes své hranice a s nimi i svou identitu. Je to totiž obrostlé ohromným věncem čehosi, o čem nevím, jak to nazvat. Město tak, jak tomu slovu rozumím, to není, ba ani předměstí, a tím méně vesnice. Mimo jiné proto, že to nemá ani ulice, ani náves. Jsou to nahodile rozhozené ohromné přízemní velkosklady, průmyslové zóny bez průmyslu, supermarkety a hypermarkety, prodejny aut i nábytku, benzínové pumpy, stravovny, ohromná parkoviště, osamělé vysoké domy ke kancelářskému pronajmutí, skládky všeho možného i jakési soubory vilek, které si jsou sice blízko, ale přesto jsou beznadějně osamělé. A mezi tím vším – a to mi vadí nejvíce – jsou veliké kusy země, které nejsou ničím, to znamená ani loukou, ani polem, ani lesem, ani pralesem, ani smysluplným lidským osídlením. Občas lze v tomto těžko pojmenovatelném prostoru vidět architektonicky krásný či originální dům, ten je však jen oním proslulým kulem v plotě; není včleněn do žádných souvislostí, není ničemu blízko, ani ničemu daleko, prostě jen trčí. Čili: někdo trvale dopouští, aby naše města nekontrolovatelně likvidovala okolní krajinu, přírodu, tradiční cesty, aleje, vesničky, mlýny,

klikaté potůčky a na místě toho všeho budovala jakousi gigantickou aglomerací, která anonymizuje život, trhá sítě přirozených lidských společenství a útočí svým internacionálním uniformismem na všechnu jedinečnost, identitu či různorodost. A pokud se pokouší něco místního či originálního napodobit, působí to vesměs dost podezřele, protože se pozná, že jde o účelový falzifikát. Vzniká nový typ už dříve popsaného existenciálního úkazu: bezbřehá konzumní kolektivita rodí nový typ samoty.

Z čeho vzniká a proč se dál a dál prohlubuje celý tento neblahý vývoj? Jak je vůbec možné, že člověk takto nesmyslně zachází nejen s krajinou, která ho obklopuje, ale se samotnou planetou, kterou je mu dáno obývat? Víme, že se chováme sebevraždě, a přesto se tak chováme. Jak je to možné?

Žijeme v první vskutku globální civilizaci. To znamená, že cokoli se na její půdě zrodí, může velmi rychle a snadno obepnout celý svět.

Žijeme ovšem i v první ateistické civilizaci. Tedy v civilizaci, která ztratila vztah k nekonečnu a věčnosti. Proto má u ní vždy převahu zisk krátkodobý nad ziskem dlouhodobým. Důležité je, zda se nějaká investice vrátí do deseti či patnácti let, méně důležité je, jak poznamená život našich potomků za sto let.

Nejnebezpečnějším rysem této globální ateistické civilizace je ovšem její pýcha. Pýcha kohosi, kdo je samotnou logikou svého bohatství veden k tomu, aby přestal cítit dílo přírody i našich předků, aby je přestal cítit z principu a ctil je nanejvýš jako další možný zdroj zisku.

A skutečně: proč by se měl developer namáhat se stavbou patrového skladu, s nímž jsou jen potíže, když může mít kolik chce země a postavit si tudíž jednopodlažních skladů kolik chce? Proč by se měl trápit otázkou, zda se jeho objekt hodí k lokalitě, kde ho staví, když k ní vede nejkratší cesta a je u ní možnost postavit ohromné parkoviště? Co mu je po tom, že mezi jeho stánkem a sousedním je stepní nicota? A co mu je konečně do toho, že z letadla vypadá město stále víc jako do všech stran metastazující nádor, k čemuž on účinně přispívá? Proč by se měl vzrušovat kvůli několika desítkám hektarů, které ukrájete z půdy, kterou mnozí vnímají stále ještě jako samozřejmý rámec své domoviny?

Cítím za tím vším nejen globálně se šířící krátkozrakost, ale i nabobtnalé sebevědomí této civilizace, k jejíž bytostné výbavě patří i pyšná idea, že všechno víme, a to, co nevíme, se brzy dozvíme, protože víme, jak na to. Jsme přesvědčeni, že tato naše domnělá vševědčinnost, zaštiťující se závratným vývojem vědy a techniky a vůbec racionálního poznání, nás opravňuje sloužit čemukoliv, co je prokazatelně účelné. Anebo co prostě přináší měřitelný zisk. Co způsobuje růst a růst růstu a růst růstu růstu, včetně růstu aglomerací.

S kultem měřitelného zisku, prokázánoho pokroku a viditelné účelnosti mizí ovšem respekt k tajemství. A s ním i pokorná úcta ke všemu, co nikdy nezměříme a nepoznáme. Jakož i bolestivé tázání po nekonečnu a věčnosti, těmto donedávna nejdůležitějším horizontům našeho konání.

Úplně jsme zapomněli na to, co věděly všechny předchozí civilizace: že nic není samozřejmé.

Myslím, že nedávná finanční a ekonomická krize byla velmi důležitým a ve své nejhlubší podstatě vlastně velmi výchovným znamením pro soudobý svět.

Většina ekonomů se přímo nebo nepřímo spoléhala na to, že svět včetně lidského počínání je víceméně pochopitelný, vědecky popsatelný a tudíž předvídatelný. Tržní ekonomika a všechny její právní rámce počítaly s tím, že víme, kdo je člověk a jaké cíle sleduje, jaká je logika chování bank a firem, co dělá akcionářská veřejnost a co lze očekávat od toho či onoho subjektu či komunity.

A najednou bylo všechno jinak. Iracionalita se na nás šklebila ze všech burzovních tabulí či obrazovek. A i velmi fundamentalističtí ekonomové, kteří –jako intimní důvěrníci pravdy – byli se skálopevnou sebedůvěrou přesvědčeni, že neviditelná ruka trhu ví, co dělá, museli najednou doznat, že se této ruce nemohou než divit.

Doufám a věřím, že elity dnešního světa pochopí, co nám toto znamení říká.

Vlastně to není nic zvláštního, co by vnímavý člověk nevěděl dávno. Je to varování před nepřiměřeným sebevědomím a pýchou moderní civilizace. Lidské chování není úplně

vypytatelné, jak si mnozí tvůrci ekonomických teorií a konceptů myslí. A tím méně počínání firem či institucí či celých komunit. Samozřejmě, že po této krizi se vynoří tisíce a jeden teoretiků, kteří dokonale popíší, jak a proč se co stalo a jak tomu napříště zabránit. Ale to nebude výrazem pochopení zprávy, kterou nám krize dala. Spíš naopak: bude to jen další výron onoho nepřiměřeného sebevědomí, o němž tu mluvím.

Chápu nedávnou krizi jako velmi malou a velmi nenápadnou výzvu k pokoře. Jako malou a nenápadnou výzvu k tomu, abychom nebrali všechno automaticky za samozřejmé. Dějí se a budou se dít divné věci. Nepřipouštět si to, je cestou do pekel. Divnost, nesamozřejmost, záhada, nepředstavitelnost byly ze světa seriózního myšlení odsunuty kamsi do podezřelých kabinetů podezřelých lidí. Dokud nebudou osvobozeny a nevrátí se do našich myslí, nebude to dobré.

Moderní pýcha, o níž mluvím, se neprojevila v architektuře až v posledních desítkách. Už v době meziválečné přece mnoho jinak skvělých avantgardních architektů sdílelo názor, že pouhá sebevědomá racionální úvaha může být klíčem k novému pohledu na lidské osídlení. A tak začali plánovat různá šťastná města s oddělenými zónami bydlení, sportu, zábavy, obchodu či pohostinství, všechno pěkně logicky infrastrukturně propojeno. Ti architekti podlehlí bludné představě, že je v silách osvětleného mozku vymyslet ideální město. Nic takového ale nevzniklo. Ukázalo se, že smělé urbanistické projekty jsou jednou věcí a život věcí druhou a že si život začasť vyžádá něco úplně jiného, než co mu architekti nabízejí, například městskou část jako prapodivnou propleteninu různých funkcí, kde je hříšně vedle vládní budovy a vládní budova vedle hospody a hospoda vedle činžáku a ten vedle parčíku. Po staletí žilo lidstvo v kulturotvorných civilizacích, což znamená, že osídlení mělo přirozený řád daný obecně sdíleným cítěním, dlek němuž každý negramotný středověký kovář, měl-li ukout skobu, neomylně ukul skobu gotickou, aniž k tomu potřeboval učitele gotiky či gotické designéry. Civilizace designérů, v níž žijeme, je jedním z mnoha sekundárních důsledků právě oné novověké pýchy, kdy si člověk myslí, že všechno pochopil a může tudíž kompletně naplánovat svět.

Údiv a vědomí nesamozřejmosti jsou, domnívám se, jedinou možnou cestou z nebezpečného světa civilizační pýchy.

Copak je vůbec něco samozřejmého?

Údiv nad samozřejmostí všeho, co tvoří náš svět, je ostatně i prvním impulzem k otázce, jaký to má všechno smysl, proč to všechno je, proč vůbec něco je. To nevíme a nikdy se nedozvíme. Není vyloučeno, že to všechno zde je jen proto, abychom se měli čemu divit. A že my tu jsme jen proto, aby se měl kdo divit. Proč je ale vůbec zapotřebí, aby se někdo něčemu divil? A jakou alternativu má být samo? Vždyť kdyby nic nebylo, nebylo by ani nikoho, kdo by to zpozoroval. A kdyby nebylo nikoho, kdo by to zpozoroval, je velkou otázkou, zda by vůbec bylo či mohlo být samo nebytí.

Pouhých několik set světelných let od naší země se možná někdo na nás dívá dokonalým dalekohledem. Co vidí? Vidí třicetiletou válku. Už proto platí, že všechno tu stále je, že nic, co se stalo, se nemůže odestát a že každým svým slovem či pohybem děláme kosmos navždy jiným, než byl předtím.

Ať tak či onak, jsem si jist, že naše civilizace se bude řídit do katastrofy, pakliže se soudobé lidstvo nevzpamatuje. A vzpamatovat se může jen tehdy, když se utká s krátkozrakostí, tupým přesvědčením o své vševědčivosti a nabobtnalou pýchou, které jsou tak hluboce zakotveny v jeho mysli a v jeho konání.

Je třeba se divit. A je třeba se trápit nesamozřejmostí věcí.

Věřím a doufám, že letošní Forum 2000 se bude zabývat nejen architekturou a urbanismem, které si vzalo jako své hlavní téma, ale i všemi jejich širšími souvislostmi. Co jiného by totiž mělo být velkou výzvou k úvahám o dnešním světě, než způsob, jakým člověk osidluje jedno z mnoha miliard vesmírných těles?

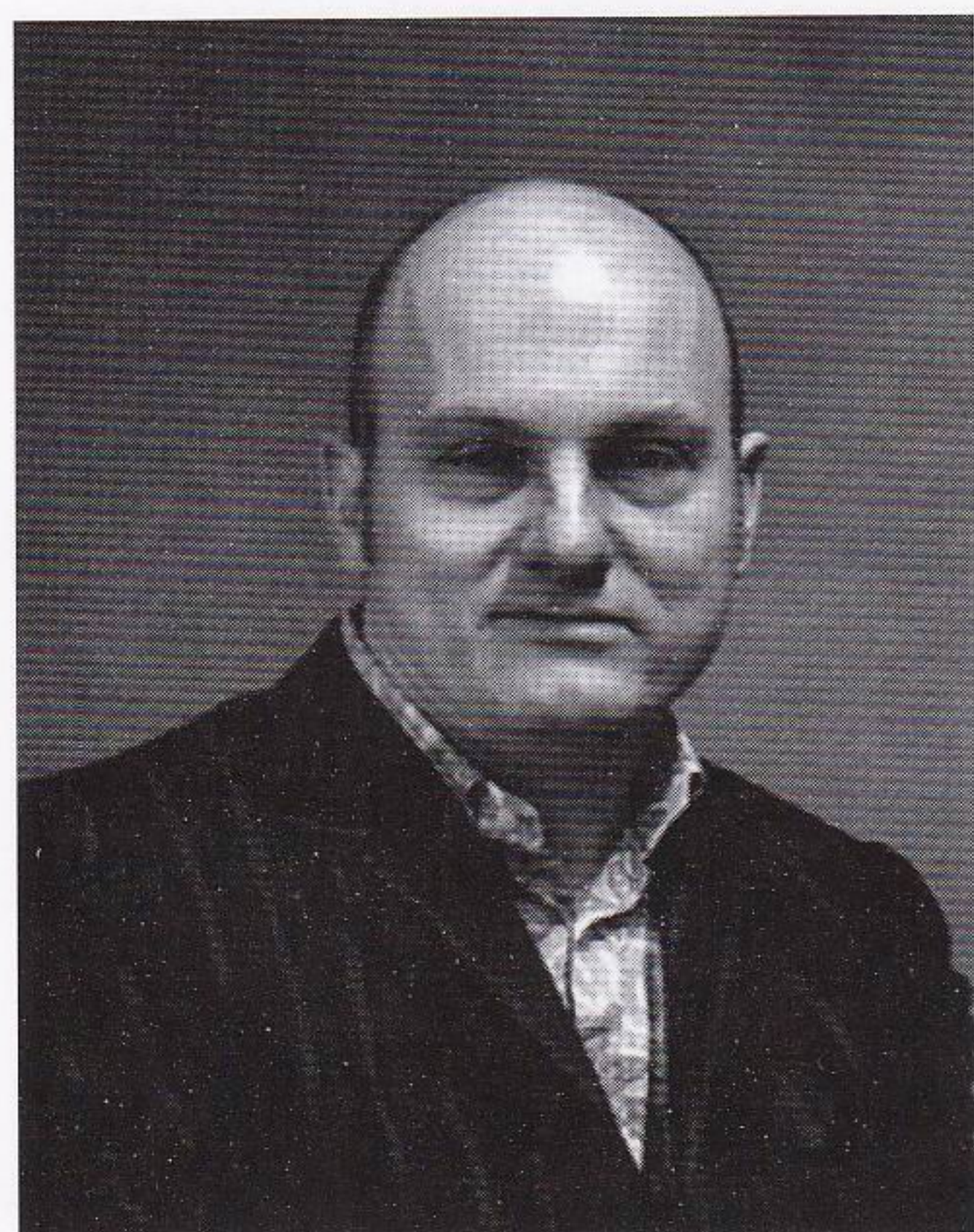
Děkuji vám za pozornost. Neberu ji jako samozřejmost.

Výber z toho, čo odznelo na 14. konferencii FORUM 2000 v Prahe v októbri 2010

O architektúre a urbanizácii

Pred päťtisíc rokmi vzniklo v Mezopotámii prvé mesto. Pred tritisícmi rokmi Gréci vymysleli pravidelnú uličnú sieť a pred dvoma tisícmi rokmi Rímania postavili prvé bytové domy. Keď počet obyvateľov v Ríme dosiahol jeden milión, museli začať „skladať ľudí nad seba“. Pred stopäťdesiatimi rokmi pán Otis vynášiel výťah.

Odvtedy sme schopní stavať mrakodrapy. V rovnakej dobe Briti vynášali podzemnú dráhu, čo umožnilo zdvojnásobiť kapacitu ulíc – v podzemí. My ako architekti, inžinieri a projektanti sa môžeme stále snažiť rozširovať svoje nástroje a zväčšovať objemy stavieb. Toto zväčšovanie súčasne však znižuje kvalitu života.

Ľudia za posledných dvadsať rokov postavili viac stavieb ako za uplynulých päť tisíc rokov. Možno očakávať, že v najbližších dvadsať rokoch sa postaví viac budov ako v uplynulých dvadsiatich rokoch.

Čína začína stavať viac ako štyristo nových miest s vyše miliónom obyvateľov, teda asi takých veľkých ako je Praha.

Willem Jan Neutelings, jeden z popredných súčasných európskych architektov, Rotterdam

V mestách ako napríklad Šanghaj sa v posledných dvadsiatich rokoch zvýšil počet budov vyšších ako osem poschodí zo stodvadsať na desať tisíc.

Množstvo dopravy produkované mestom je enormné. V Sao Paule ľudia kupujú denne tisíc aut. To má spoločenské dopady. V Bangkoku napríklad ľudia dávajú ráno do áut deti na cestu do školy o piatej hodine v pyžame aby dospávali cestou, a tiež tam raňajkovali, keďže cesta trvá denne štyri hodiny. Večerajú v aute na ceste domov... To má veľké dôsledky na vzťahy v rodinách, medzi ľuďmi, medzi občanmi.

Londýn sa zväčšuje o 150 tisíc obyvateľov ročne. Väčšina z nich sa narodila mimo Londýna.

Súčasný starosta Londýna zaviedol pred desiatimi rokmi poplatky za vjazd aut do centra mesta, čo spôsobilo, že je tam o štvrtinu menej aut a znečistenie kleslo o 22 percent.

Vo východnom Londýne žijú ľudia chudobnejší, menej vzdelaní a s horším zdravotným stavom. Nedávna štúdia ukázala, že keď idete zo západného do východného Londýna metrom „Jubilee Line“, tak s každou zastávkou stratíte jeden rok predpokladanej dĺžky života. Keď sa narodí človek na západe mesta dožije sa predpokladanej dĺžky života 78 rokov, keď na východe Londýna, tak len 70 rokov. Sociálny nepomer je dramatický. Medzi týmito dvoma časťami mesta vzniká areál olympijských hier v roku 2012. Je to príklad ako sa dá mesto projektovať, nielen spojením a využitím voľného priestoru, ale aj spojením spoločenských vrstiev.

Možno sa všetci zhodneme na tom, že už nechceme tvoriť jednorozmerné mestá, ktoré končia v exkluzivite. Čo nám ale teraz chýba – to je komplexnosť jednoduchých mestských systémov a ich schopnosť absorbovať rôzne úrovne zapojenia, ktoré prináša život. Tí, čo sa zapodieajú mestami by sa nemali zriekať zodpovednosti robiť ich lepšími. Možno by sme mali byť len viac nápadití ako ich urobiť komplexnejšími – udržateľnejšími vo všetkých ich dimenziách.

Richard Burdett, profesor urbanizmu, Londýn

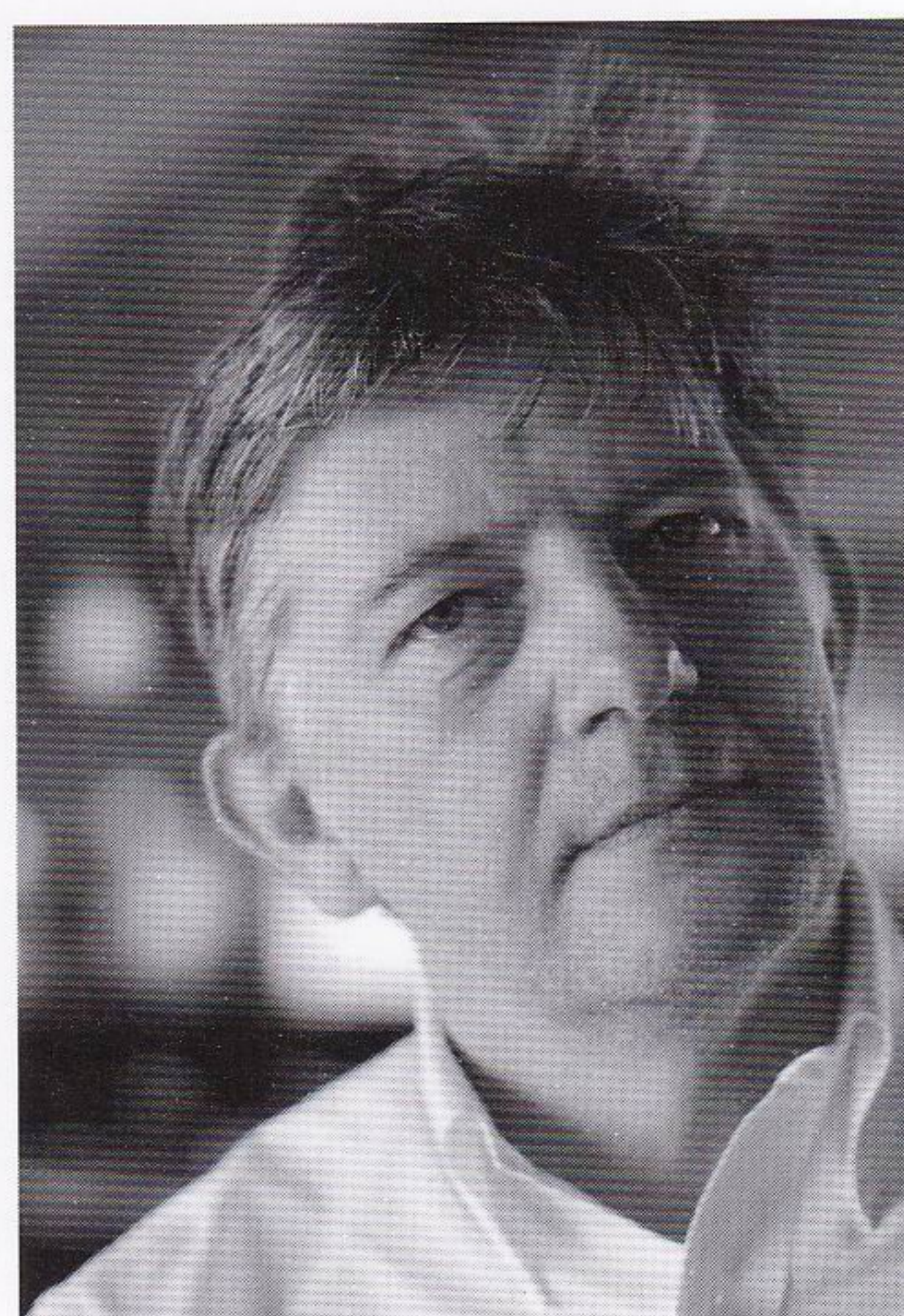
Práve mestá sú nástrojom, ktorý môže posunúť ľudí z dedín na cestu k vyššej úrovni života.

Neviem, či je to ľavicová alebo pravicová perspektíva, ktorá vidí v urbanizácii len problém. Na oboch koncoch politického spektra by sme mohli nájsť neustále podozrievanie voči mestu, možno dokonca až napätie medzi mestami a národným štátom... Mestá sú, samozrejme, staršie ako národy, sú to pravdepodobne prirodzenejšie formy spoločenského usporiadania. Mesto – ako ho ja chápem a používam – je ako „jedálny lístok“, je miestom, ktoré dáva ľuďom šancu byť tým, čím chcú byť. Niekomu sa to darí výrazne lepšie, nie-

komu dobre, niekomu veľmi zle. Mesto dáva ľuďom uniknúť z formálneho spoločenského prostredia vidieckeho sveta, ktorý neponúka možnosti ani slobodu, kde nie je žiadúce byť odlišný alebo iný. Dobré mesto to dokáže ponúknuť.

V roku 1900 malo len 16 miest na svete viac ako milión obyvateľov. Dnes je takých viac ako štyristo. A nie je ich len viac, ale sú aj oveľa väčšie ako kedykoľvek predtým.

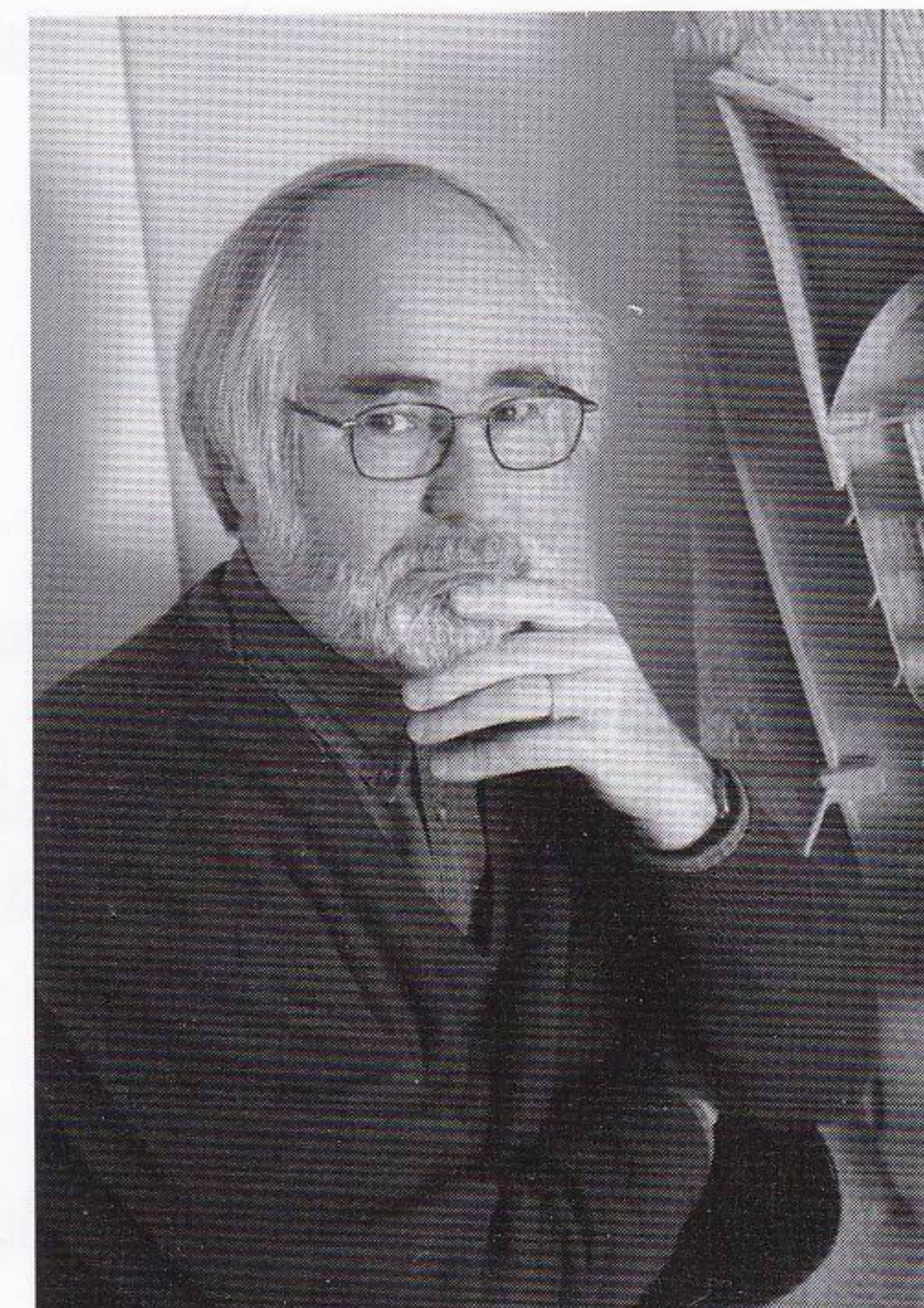
Architekti a stavitelia miest vždy museli byť chorobní optimisti, ak nie rovno „fantasti“. Politici majú zasa radi žeriavy, potrebujú riešenia na jedno volebné obdobie a žeriavy im takéto riešenia priniesú. Výsledkom je nepretržitý cyklus demolácií a rekonštrukcií ako náhrada za ucelenú koncepciu riešenia hlbších a komplexnejších problémov mesta.

Úspešné mestá umožňujú ľuďom byť tým, čím chcú byť, neúspešné mestá nútia ľudí byť tými, čo chcú ostatní. Úspešné mesto má ľahko použiteľný systém dopravy, neúspešné mesto sa snaží zakázať autá. Úspešné mesto má priestor nielen pre tie úplne zrejmé impulzy, ale má byť otvorené aj tým neočakávaným a novým myšlienkám. Neúspešné mesto je voči budúcnosti zadebnené.

Deyan Sudjic, riaditeľ múzea dizajnu v Londýne

Niektorá dnešná módna až ohromujúca architektúra zväčša oko (Show Business – poznámka autora článku), tvorí mýtus individuálnej kreativity, ale zriedkakedy prispieva k jednote a významu prostredia, do ktorého je zasadená. A predsa, veľká architektúra namiesto prezieravého a zahanbujúceho postoja voči svojim menej cenným susedom – opačne – vždy zdokonaľuje kontext, v ktorom je zasadená a všednému prostrediu pridáva na hodnote. Súhrnná kvalita a ucelenosť prostredia majú často väčšiu hodnotu ako jednotlivé budovy v prvom pláne. Primárnou zodpovednosťou architektúry je preto prispievať k integrácii a harmonizácii krajiny, mesta či obce. Aj tie najradikálnejšie, ale kvalitné architektonické diela vo svojom dôsledku posilňujú kontinuitu a chápanie tradície, a tak dopĺňajú kultúrny a kolek-

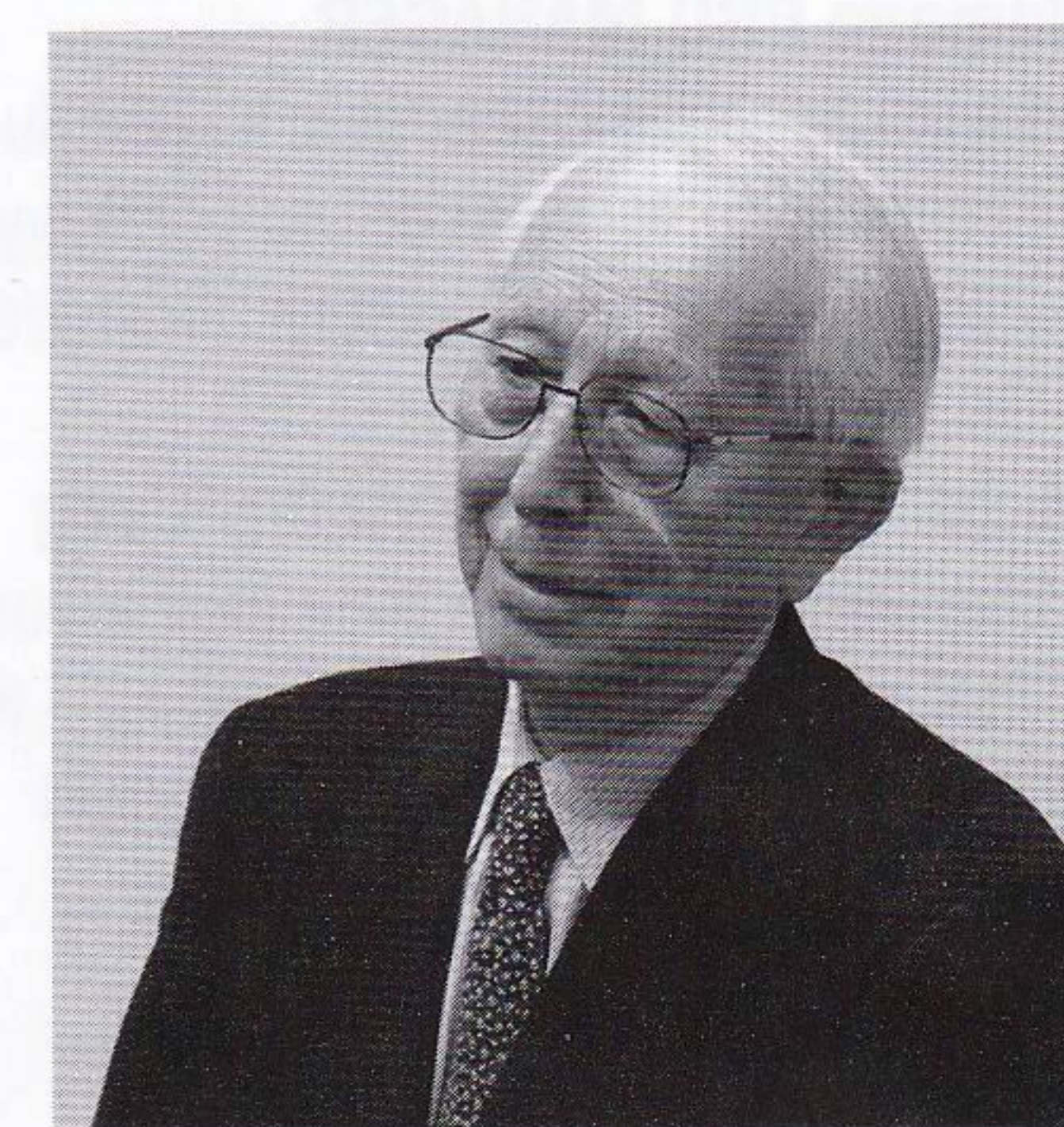

tívny príbeh, namiesto toho aby ho rozbiejali. Pravá radikálnosť je zakotvená v hlbokom porozumení a zmysle pre zodpovednosť.

Nemala by architektúra prispievať ku kultúre, rovnosti, ľudskej dôstojnosti a optimizmu viac, ako sa podkladá účelom konzumu, obchodným, reklamným a súkromným záujmom?

Juhani Pallasmaa, architekt v slobodnom povolaní s vlastným architektonickým ateliérom, bývalý riaditeľ Múzea fínskej architektúry, Helsinky

V posledných časoch počujeme od niektorých mladých architektov, že v myšlienkach a projektoch Le Corbusiera alebo Miesa van der Roeho nie je nič, čo by ich mohlo zaujímať. Iste, byť avantgardným, asi u nich znamená odmietnuť minulosť. Avšak architektonická kultúra nie je rake-

tová strela mieriaca do budúcnosti s avantgardou na špici. Kultúra architektúry by mohla byť skôr prirovnaná k pohybu vln na mori. Jednotlivé vlny o seba narážajú a stretávajú sa, daktoré zanikajú a iné sa spájajú v jednu mohutnú vlnu. Každý deň cítime, že sa stávame súčasťou vln, ktoré sa zrodili na začiatku 20. storočia.

Fumihiko Maki, jeden z najvýznamnejších súčasných svetových architektov, držiteľ Pritzkerovej ceny, Zlatej medaily Medzinárodnej únie architektov, ceny Premium Imperiale a Ceny princa z Walesu, Tokio

MARIÁN MARCINKA

(foto internet)

